

общества. Рассмотрены основные мотивы социальной ответственности бизнеса. Исследована практика внедрения социальной ответственности в стратегическое управление компаний в Украине.

*Ключевые слова:* социальная ответственность бизнеса, корпоративная социальная ответственность, Глобальный Договор ООН.

Стаття надійшла до редакційної колегії 18.11.2016

УДК 334.722: 336.671

*Єгорова Ю.В.,  
м. Харків, Україна*

## **СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ: СУТНІСТЬ, ОСОБЛИВОСТІ І НАПРЯМИ АКТИВІЗАЦІЇ**

**Постановка проблеми.** В умовах економічних, політичних та соціальних трансформацій, які нині відбуваються в Україні, особливого значення набуває концепція соціальної відповідальності бізнесу. Забезпечення узгодження інтересів влади, бізнес-структур і суспільства стає важливою складовою соціальної політики і сприятиме вирішенню цілої низки соціальних проблем.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Актуальність питань соціальної відповідальності бізнесу та соціальної політики держави зумовлює велику кількість публікацій на дану тематику [2-6]. Проте, зважаючи на складність проблематики, слід продовжувати її наукове дослідження.

**Постановка завдання.** Аналіз формування концепції соціальної відповідальності бізнесу. Дослідження сутності та особливості моделей соціальної відповідальності у західних країнах та в Україні. Визначення напрямів активізації соціальної діяльності бізнес-структур.

**Метою** статті є продовження досліджень щодо теоретичних аспектів формування концепції соціальної відповідальності в Україні для вирішення ключових суспільних проблем, а також розробка рекомендацій у цій сфері.

**Виклад основного матеріалу.** Тракткування змісту соціальної відповідальності бізнесу у науковій літературі дещо різняться. Тракткування, що підкреслює добровільний характер соціальної відповідальності бізнесу, характеризує її як добровільний внесок у розвиток суспільства в соціальній, економічній та екологічних сферах, пов'язаних з основною діяльністю компаній [1, с. 128–156].

Наступне трактування наголошує, що соціальна відповідальність бізнесу – це довгострокове зобов'язання компанії щодо етичного ведення бізнесу та сприяння економічному розвитку підприємства, громади і суспільства загалом [2, с. 71–74].

В цілому, незважаючи на добровільний або вимушений характер соціальної відповідальності бізнесу, вона має бути спрямована на врахування та узгодження інтересів усіх зацікавлених сторін.

Реалізація концепції соціальної відповідальності бізнесу передбачає цільове використання частини прибутку з метою здійснення соціальної функції і часткового фінансування програм із вирішення соціальних проблем суспільства.

До сфери соціальної відповідальності компанії відносять соціальну відповідальність перед працівниками, охорону навколишнього середовища, поведінку на ринку, залучення до життя громадськості [3].

Ставлення роботодавця та керівників до власних співробітників, турбота про них, розроблення особистісно-орієнтованої соціальної політики, зокрема надання соціальних гарантій, благ і винагород, створення у працівників відчуття комфорту означають соціальну відповідальність [4].

Прискорення процесу соціалізації бізнесу можливе за умов необхідного державного регулювання. У світі існують різні за ступенем впливу на соціальну діяльність підприємств та методами заохочення бізнесу до вирішення соціальних питань моделі державного регулювання соціальної відповідальності бізнесу. Основними серед них є американська, європейська та японська.

Для американської моделі характерним є ініціативність та добровільність бізнес-структур, відносно слабе регулювання з боку держави і другорядна роль громадських організацій. Держава віддає перевагу не правовому регулюванню, а таким заходам з посилення економічної мотивації щодо соціальної активності, як: пільгове

оподаткування, пільгове кредитування компаній, субсидування за умови участі у розробці соціальних проєктів, заохочення до створення корпоративних фондів страхового, пенсійного, інноваційного, благодійного спрямування [5, С. 54].

Європейська (континентальна) модель соціальної відповідальності, як правило, регулюється нормами, стандартами та законами відповідних держав, тому що більшість соціальних проблем відносяться європейськими компаніями до сфери етичної відповідальності. Ініціаторами соціальної відповідальності виступають держава та громадські інститути. У багатьох країнах Європи законодавчо закріплено обов'язкове медичне страхування та охорона здоров'я працівників, пенсійне регулювання та інші соціальні питання. Внаслідок достатньо високого рівня податкового тягаря європейські компанії беруть участь у благодійних акціях виключно через юридично закріплені механізми. Наприклад, у Франції існує закон, який зобов'язує компанії звітувати про виконання програм соціальної відповідальності та охорону навколишнього середовища. При цьому контроль за дотриманням соціального та екологічного законодавства здійснюється як трудовими інспекціями, так і профспілками [6, С.35].

Японська модель соціальної відповідальності також передбачає активне втручання держави у соціальну діяльність компаній. Цій моделі властива своєрідна філософія людських стосунків, усвідомлення загальнолюдських цінностей та прерогатив суспільного розвитку, згуртованість та взаємодопомога працівників, залучених до трудових колективів [5, С. 54].

На відміну від розглянутих американської, європейської і японської моделей характерною національною рисою є те, що на державному рівні соціальний внесок, в основному, зводиться до примусової участі бізнесу в реалізації різноманітних соціальних та культурних програм.

Другою характерною рисою національної моделі соціальної відповідальності є залежність форм і методів соціальної діяльності бізнес-структур від особистих уподобань та інтересів керівників і власників.

Концепція соціальної відповідальності бізнесу в Україні ще не отримала широкого поширення і розвивається досить складно. Зокрема, існують певні розбіжності у розумінні пріоритетних напрямів соціальної діяльності. Основну увагу суб'єкти українського бізнесу

приділяють таким видам соціальної діяльності, як: створення центрів перекваліфікації й перенавчання робітників; надання їм додаткових соціальних гарантій; підтримка деяких соціальних проєктів; виплата премій, стипендій талановитим студентам, ученим, діячам мистецтва, спортсменам; проведення благодійних акцій тощо. У той же час достатньо незначними залишаються: матеріальна допомога малозабезпеченим громадянам та інвалідам, розвиток матеріальної бази охорони здоров'я, освіти та науки, культури, спорту; поліпшення умов праці на підприємствах, інвестиції, що спрямовуються на охорону та відновлення довкілля, впровадження енерго- та ресурсозберігаючих технологій.

Отже, соціальну відповідальність бізнес-структури України розуміють як надання благодійної допомоги громадянам та розвиток власного персоналу. Найменше вони асоціюють її із упровадженням прозорості й принципів етичної поведінки, здійсненням та участю у соціальних проєктах.

Таким чином, активізація соціальної діяльності бізнес-структур в Україні потребує:

- детальної розробки національної концепції соціальної відповідальності бізнесу, яка враховувала б специфіку існуючих умов, ступінь розвитку взаємовідносин суб'єктів господарювання, а також терміни впровадження;
- відпрацювання належної законодавчо – нормативної бази для розвитку соціальної діяльності бізнес-структур, їхньої участі у розробці соціальних проєктів і виконанні соціальних програм;
- забезпечення податкової, інформаційної та законодавчої підтримки бізнесових структур на державному рівні;
- посилення контролю за етичними нормами ведення бізнесу та дотриманням трудового законодавства в компаніях;
- запровадження дієвих мотиваційних механізмів та національних принципів соціальної відповідальності;
- перетворення соціальної відповідальності бізнесу на складову соціальної політики держави;
- залучення наукових центрів, науково-дослідних установ, закладів вищої освіти для методологічної допомоги місцевим

органам влади та бізнес-структурам в організації співпраці у соціальній сфері;

- оприлюднення звітності, напрямів і результатів соціальної діяльності господарюючих суб'єктів;

- створення спільних соціальних програм, які реалізуються бізнес-структурами та місцевими органами влади.

Реалізація цих напрямів буде сприяти поширенню соціальної відповідальності бізнес-структур в Україні та забезпечувати її динамічний розвиток.

**Висновки і пропозиції.** Підвищення рівня життя в Україні неможливе без спільної співпраці бізнесових структур, органів влади та громадських організацій. Сьогодні національна концепція соціальної відповідальності в знаходиться на стадії розвитку і потребує всебічної державної підтримки. Широке впровадження соціальної відповідальності на основі вивчення досвіду зарубіжних країн сприятиме вирішенню соціальних та екологічних проблем, відкриє доступ вітчизняним бізнес-структурам на міжнародні ринки та забезпечить сталий розвиток країни в цілому.

**Список літератури:** 1 Мораль і бізнес (Стенограма засідання Круглого столу) // Економіка і прогнозування. - 2009. - № 2. - С. 128 - 156. 2 Супрун Н. А. Корпоративна соціальна відповідальність як чинник сталого розвитку / Н. А. Супрун // Економіка і прогнозування. - 2009. - № 3. - С. 71 - 74. 3 Соціальна відповідальність бізнесу: розуміння та впровадження [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.un.org.ua/files/Concept\\_Paper.pdf](http://www.un.org.ua/files/Concept_Paper.pdf). 4 Решетняк Н. Б. Соціальне забезпечення як фактор мотивації працівників на підприємствах України та Росії / Н. Б. Решетняк, С. К. Демченко, В. А. Пахай // Переяславская рада: её историческое значение и перспективы развития восточнославянской цивилизации: сб. науч. тр.: по матер. VII Междунар. науч.-практич. конференции, 19-20 декабря 2012 г., Ч. 2. / ред. А. Г. Романовский, Ю. И. Панфилов. – Харьков: НТУ «ХПИ», 2013. - С. 52-55. 5 Марчук Л. П. Соціальна відповідальність як визначальна стратегія розвитку сучасного бізнесу / Л.П. Марчук / Стратегія економічного розвитку регіонів та підприємств України. Науковий вісник К М Д У імені В.О. Сухомлинського Економічні

науки. 2014. Вип. 5. 2 (101). – С.51-56. 6 Гордієнко Л. А. Моделі корпоративної соціальної відповідальності /Л.А. Гордієнко // Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова. 2014. Т.19. Вип.2/5. – С.34 - 37.

**Bibliography (transliterated):** 1. Moral' i biznes (Stenohrama zasidannya Kruhloho stolu) // Ekonomika i prohnouzuvannya. - 2009. - # 2. - S. 128 - 156. 2. Suprun N. A. Korporatyvna sotsial'na vidpovidal'nist' yak chynnyk staloho rozvytku / N. A. Suprun // Ekonomika i prohnouzuvannya. - 2009. - # 3. - S. 71 - 74. 3. Sotsial'na vidpovidal'nist' biznesu: rozuminnya ta vprovadzhennya [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu:[http://www.un.org.ua/files/Concept\\_Paper.pdf](http://www.un.org.ua/files/Concept_Paper.pdf). 4. Reshetnyak N. B. Sotsial'ne zabezpechennya yak faktor motyvatsiyi pratsivnykiv na pidpryyemstvakh Ukrainy ta Rosiyi / N. B. Reshetnyak, S. K. Demchenko, V. A. Pakhay // Pereyaslavskaya rada: eë ystorycheskoe znachenye y perspektyvy razvytyya vostochnoslavianskoy tsyvylyzatsyy: sb. nauch. tr.: po mater. VII Mezhdunar. nauch.-praktych. konferentsyy, 19-20 dekabrya 2012 h., Ch. 2. / red. A. H. Romanovskyy, Yu. Y. Panfylov. – Khar'kov: NTU «KhPU», 2013. - S. 52-55. 5. Marchuk L. P. Sotsial'na vidpovidal'nist' yak vyznachal'na stratehiya rozvytku suchasnoho biznesu / L.P. Marchuk /Stratehiya ekonomichnoho rozvytku rehioniv ta pidpryyemstv Ukrainy. Naukovyy visnyk K M D U imeni V.O. Sukhomlyns'koho Ekonomichni nauky. 2014. Vyp. 5. 2 (101). – S.51-56. 6. Hordiyenko L. A. Modeli korporatyvnoyi sotsial'noyi vidpovidal'nosti /L.A. Hordiyenko // Visnyk ONU imeni I.I. Mechnykova. 2014. T.19. Vyp.2/5. – S.34 - 37.

Ю.В. Єгорова

### СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ: СУТНІСТЬ, ОСОБЛИВОСТІ І НАПРЯМИ АКТИВІЗАЦІЇ

В статті розглянуті питання формування концепції соціальної відповідальності бізнесу. Досліджено сутність та особливості моделей соціальної відповідальності у західних країнах та в Україні. Запропоновано напрями активізації соціальної діяльності бізнес-структур.

*Ключові слова:* бізнес-структури, органи влади, моделі, соціальна відповідальність.

Y. Yehorova

THE SOCIAL RESPONSIBILITY OF BUSINESS IN UKRAINE:  
ESSENCE, PECULIAR PROPERTIES AND ACTIVATION  
DIRECTIONS

This paper deals with the problem of forming the idea in social business responsibility. The essence and peculiarities of social responsibility models formation in Western countries and in Ukraine are investigated. Directions of social activity intensification are offered.

*Key words:* business structures, local authorities, models, social responsibility.

Ю.В. Егорова

СОЦИАЛЬНАЯ ОТВЕТСТВЕННОСТЬ БИЗНЕСА В  
УКРАИНЕ: СУЩНОСТЬ, ОСОБЕННОСТИ И НАПРАВЛЕНИЯ  
АКТИВИЗАЦИИ

В статье рассмотрены вопросы формирования концепции социальной ответственности бизнеса. Исследованы сущность и особенности моделей социальной ответственности в западных странах и в Украине. Предложены направления активизации социальной деятельности бизнес-структур.

*Ключевые слова:* бизнес-структуры, органы власти, модели, социальная ответственность.

Стаття надійшла до редакційної колегії 18.11.2016